РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Ольшевський Іван Петрович, 1993 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2016 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю "Право", виконав акредитовану освітньо-наукову програму "Право".

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, м. Київ від «10» березня 2026 року № 94-34, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	**Ольги ЛОТЮК,** доктора юридичних наук, професора, завідувачки кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Рецензентів	**Оксани ВАСИЛЬЧЕНКО,** доктора юридичних наук, професора, професора кафедри конституційного права, директорки ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
	Олександра МОСКАЛЮКА, кандидата юридичних наук, доцента кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Офіційних опонентів	**Тетяни СЛІНЬКО,** кандидата юридичних наук, професор, завідувачки кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.
	Олени БОРИСЛАВСЬКОЇ, доктора юридичних наук, професора, завідувачки кафедри конституційного права Львівського національного університету імені Івана Франка.

на засіданні «05» травня 2026 року, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Ольшевському Івану Петровичу**, на підставі публічного захисту дисертації «Конституційно-правове забезпечення права на освіту в умовах воєнного стану» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Навчально-науковому інституті права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник – **ДЕШКО Людмила,** доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та містить нові науково-обґрунтовані результати, а саме:

вперше:

- з'ясовано взаємозв'язок освіти і людської гідності: через набуття знань, вмінь, навичок людина здобуває соціальну автономію, здатність до повного розвитку, в тому числі – щоб забезпечити гідне існування для себе та своєї сім'ї, а також взаємозв'язок людської гідності, конституційного права кожного на освіту та позитивних обов'язків держави в умовах конфлікту та тимчасової окупації: людська гідність виступає основою конституційного права кожного на освіту, а конфлікт та тимчасова окупація створюють загрози гідності особи оскільки може відбуватися позбавлення її на певний період часу можливостей здобувати освіту, розвиватися, що вимагає розширення кола позитивних обов'язків держави з забезпечення безперервності освітнього процесу, доступності освітньої інфраструктури, рівності умов навчання здобувачів освіти та спеціальної підтримки вразливих груп населення, здобувачів з особливими освітніми потребами;
- встановлено, що категорія безпеки має похідний, інструментальний характер, оскільки не формує окремого самостійного суб'єктивного юридичного права особи, а слугує необхідною передумовою реалізації конституційного права кожного на освіту;
- сформульовано авторське визначення понять об'єктивного права кожного на освіту – це закріплена в Конституції України, законах України та чинних міжнародних договорах України система норм права, що визначають цілі, принципи, стандарти та організаційно-правовий механізм функціонування системи освіти, встановлює позитивні обов'язки держави щодо забезпечення доступності, якості, безпеки та безперервності освіти, регулює поведінку суб'єктів конституційно-правових відносин у сфері освіти, визначає межі допустимого обмеження права на освіту, а також суб'єктивного права кожного на освіту – це гарантовані Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України можливості кожної особи здобувати визначену державними стандартами сукупність компетентностей (результатів навчання) у безпечних і рівних умовах, із забезпеченням державних гарантій якості, доступності та захисту від дискримінації;
- встановлено, що структурними елементами суб'єктивного юридичного права кожного на освіту окрім тих структурних елементів, які наявні у нього в мирний час, є такі: право на безперервність освіти; право на безпечне освітнє середовище; право на цифрову доступність освіти; право на адаптивну (гнучку) форму освітнього процесу; право на інституційний супровід; право на спрощені адміністративні процедури;
- розроблено модель нормативно-правового забезпечення права на освіту дітей, які не володіють державною мовою або володіють нею на не достатньому для здобуття освіти рівні, в умовах війни, а також права на освіту дітей з особливими освітніми потребами;
- виділено такі обов'язки з забезпечення права кожного на освіту держави, яка: 1) втратила фактичний контроль над своєю територією: створювати нормативно-правові механізми для забезпечення кожному доступу до освіти; застосовувати дипломатичні заходи для забезпечення всім, хто перебуває на окупованій території, права на освіту; здійснювати фінансування закладів освіти, які залишились на окупованих територіях, розробляти та запроваджувати альтернативні форми освіти; визнавати документи, видані здобувачам освіти на окупованих територіях закладами освіти; 2) здійснює окупацію: не руйнувати освітню інфраструктуру, не перешкоджати роботі шкіл, не здійснювати політику, що перешкоджає доступу до освіти (заборона викладання рідною мовою, державною мовою країни, територія якої є окупованою, штучна зміна програм навчання, переміщення закладів освіти); забезпечити роботу закладів освіти, допускати суб'єктів, які надають гуманітарну допомогу закладам освіти, забезпечити відсутність дискримінаційних бар'єрів.

Виділено такі зобов'язання воюючих сторін у сфері освіти: утримуватися від руйнування закладів освіти, їх використання у військових цілях, утримуватися від дискримінації здобувачів освіти, забезпечити безпеку закладів освіти, сприяти створенню безпечних умов для навчання здобувачів, гарантувати доступ здобувачів до навчальних матеріалів, можливість навчання здобувачів за гуманітарними освітніми програмами, створювати альтернативні форми освіти, визнавати видані закладами освіти документи, підтримувати переміщених здобувачів освіти;

- виділено правові позиції Європейського суду з прав людини щодо визначення меж юрисдикції держави, яка здійснює окупацію, і виконання такою державою обов'язку з забезпечення права кожного на освіту: 1) ефективний контроль над територією визначається сукупністю таких обставин: військова присутність та її масштаб порівняно з територією окупації; підпорядкування місцевих органів влади; обсяг політичної, фінансової та іншої підтримки; залежність функціонування місцевих органів влади від держави, що здійснює окупацію; 2) порушенням ст. 2 Протоколу 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод є такі заходи і наслідки втручання в право на освіту, які істотно обмежують доступ учнів до закладів освіти, унеможливлюють навчання державною мовою або створюють непропорційні перешкоди для реалізації батьками свободи совісті, а також відсутність будь-якої легітимної мети;
- розкрито сутність принципу належної дбайливості та охарактеризовано його роль у забезпеченні конституційного права кожного на освіту;
- сформульовано авторське визначення поняття нормативно-правового механізму забезпечення права кожного на освіту: це сукупність норм права, які регламентують суспільні відносини у сфері освіти, визначають зміст і межі реалізації права на освіту, встановлюють обов'язки суб'єктів освітніх правовідносин та гарантують реалізацію, охорону й захист цього права у разі його порушення.
- виділено такі етапи еволюції конституційно-правового забезпечення права кожного на освіту в умовах війни та їх характерні риси: 1) 2014 - початок 2017 рр.: визначення основ забезпечення права кожного на освіту на тимчасово окупованих росією територіях України, запровадження нових форм навчання; 2) 2017 - 2019 рр.: кодифікація та систематизація законодавства України, що регулює суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації конституційного права кожного на освіту, прав та обов'язків осіб, які беруть участь в реалізації цього права; закріплення в законодавстві України інклюзивного навчання, національної рамки кваліфікацій, принципів автономії закладів освіти, академічної доброчесності; гармонізація з європейськими стандартами; розширення правових гарантій для учнів з особливими освітніми потребами; 3) 2019-2020 рр.: правове регулювання протидії булінгу, закріплення обов'язків органів управління освітою, керівників закладів освіти та педагогічних працівників з забезпечення безпечних умов навчання, посилення соціальних гарантій для педагогічних працівників та здобувачів освіти; 4) 2021-2023 рр.: закріплення нового структурного елементу суб'єктивного юридичного права кожного на освіту - права на безпечне освітнє середовище; закріплення принципу безперервності освіти; інституційне посилення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, розвиток національної рамки кваліфікацій, удосконалення державного контролю за дотриманням стандартів якості освіти, впровадження інтегрованих інформаційних систем для управління освітою та моніторингу результатів навчання, започаткування балансування державної політики в сфері освіти з державною політикою у сферах національної безпеки і оборони, державною соціальною політикою; 5) 2023-2025 рр.: комплексне нормативно-правове забезпечення неперервності освіти та безпеки освітнього середовища в умовах повномасштабної війни (запровадження індивідуальних освітніх траєкторій, механізмів визнання результатів навчання здобувачів з тимчасово окупованих територій, розширення соціальних гарантій для ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, волонтерів, надання можливості закладам освіти надавати реабілітаційні послуги, адаптація професійної освіти, закріплення обов'язкової передумови організації очного навчання здобувачів - забезпечення закладів освіти захисними спорудами; закріплення процедур контролю та відповідальності за дотримання безпечних умов освітнього процесу);
- виявлено системну проблему зміщення центру нормативно-правого регулювання в Україні права кожного на освіту з закону як акту Парламенту держави на підзаконні акти та аргументовано, що така тенденція суперечить принципу верховенства

права, не відповідає правовим позиціям Європейського суду з прав людини щодо передбачуваності та чіткості норми права і є не сумісною з нормами ст. 2 Протоколу 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

Здобувач опублікував 3 наукові статті за темою дисертаційного дослідження у наукових фахових виданнях України та 3 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. THE DUTY OF THE STATE TO ENSURE THE RIGHT OF EVERYONE TO EDUCATION IN TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES – Європейські перспективи №2, 2025 – с. 34-38 - https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/EP-2025-2/EP_2025_2.pdf

2. THE ROLE OF THE DECISIONS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN IMPROVING NATIONAL MECHANISMS FOR ENSURING THE RIGHT TO EDUCATION IN THE MEMBER STATES OF THE COUNCIL OF EUROPE – Наше право №2, 2025 – с. 229-233 - https://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2025-2/NP_2025_2.pdf

3. RESTRICTIONS ON THE RIGHT OF EVERYONE TO EDUCATION DURING THE PERIOD OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW - Право.ua №2, 2025 – с. 51-56 - https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2025-2/Pravo_ua_2025_2.pdf

4. Якість освіти під час війни: актуальні проблеми та шляхи вирішення – Ольшевський І.П. - с. 217-221 - https://law.karazin.ua/resources/doks2021/nauka/repozitary/Konferentsiia_27-10-2023_Zbirka_tez_orvhinal-maket.pdf

5. Щодо можливості обмеження права на освіту в умовах воєнного стану – Ольшевський І.П. - с. 72-76 - https://constitutionalist.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/Collection_KNU_23-06-23.pdf

6. ПРАВО НА ОСВІТУ В РОЗРІЗІ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ПІД ЧАС ДІЇ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ – Ольшевський І.П. - с. 93-99 - https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0055825.pdf

У дискусії взяли участь голова разової спеціалізованої вченої ради, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Ольга ЛОТЮК, доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна без зауважень.

Оксана ВАСИЛЬЧЕНКО, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права, директорка ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертації обґрунтовано розширення позитивних обов'язків держави щодо забезпечення права на освіту в умовах війни, однак потребує додаткової дискусії питання співвідношення цих обов'язків із фактичною ресурсною спроможністю держави в умовах воєнного часу.
2. Положення щодо меж оцінки Європейським судом з прав людини пропорційності обмежень державою права на освіту є обґрунтованими, однак залишається відкритим питання щодо меж дискреції держави у визначенні стандартів безпеки освітнього середовища в умовах війни.
3. Обґрунтування стратегічної ролі цифровізації освіти є переконливим, проте дискусійним вбачається питання її закріплення як структурного елементу суб'єктивного права на освіту. Бачиться, що подальшого уточнення потребує розмежування цифровізації як інструменту реалізації права на освіту та як самостійної правової гарантії, з огляду на ризики «цифрової» нерівності та технічної недоступності в умовах війни.

Олександр МОСКАЛЮК, кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. В межах роботи багато уваги зосереджено на принципах, які безпосередньо є основою для реалізації права на освіту. Зокрема, згадуються принцип найкращих інтересів дитини, принцип належної дбайливості, принцип автономії освіти, принцип академічної доброчесності, принцип безперервності освіти, принцип загальності, безоплатності і обов'язковості базової освіти, принцип свободи батьківського вибору. Водночас в роботі не визначена правова природа цих принципів та їх ієрархія між собою. Мається на увазі, які з цих принципів прямо сформульовані в нормах права, а які імпліцитно (тобто ті, які можна вивести з системи норм шляхом тлумачення). Оскільки всі вказані принципи є функціональними, варто було б визначити детальніше на реалізація яких саме загальних принципів права та безпосередньо конституційних принципів вони спрямовані та які з них фактично деталізують в межах конкретного суб'єктивного права.
2. В роботі також можна було б висвітлити проблематику зловживання правом особами, які реалізовують право на освіту всупереч меті, заради якої воно надається. Так, на початку повномасштабного вторгнення спостерігалася ситуація, коли право на освіту намагалися реалізовувати особи з метою уникнення мобілізації, а не з ціллю свого всебічного розвитку.
3. Окремо можна було також дослідити питання місця права на освіту в системі культурних прав людини, а також спробувати сформувати, які обов'язки покладаються на особу внаслідок реалізації нею права на освіту, яке завжди забезпечуються активною участю держави.

Тетяна СЛІНЬКО, кандидат юридичних наук, професор, завідувачка кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Оцінка позитивна із зауваженнями:

Як і будь-яке комплексне наукове дослідження, дисертаційна робота є підґрунтям для подальших наукових дискусій, уточнень та розвитку окремих положень.

1. У дисертації сформульовано авторський підхід до визначення структурних елементів суб'єктивного права кожного на освіту в умовах воєнного стану, що є безумовно цінним науковим результатом. Водночас подальшого наукового розвитку може набути питання співвідношення запропонованих елементів із класичними теоретичними підходами до структури суб'єктивного права у конституційному праві, що дозволило б ще більше посилити концептуальну визначеність відповідних положень.
2. Значний інтерес становить здійснений автором аналіз позитивних зобов'язань держави у сфері забезпечення права на освіту в умовах воєнного стану та тимчасової окупації. Разом з тим, наукова цінність дослідження могла б бути додатково підсилена розширенням порівняльно-правового аналізу відповідних підходів у правових системах інших держав, що перебували або перебувають у стані збройного конфлікту.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, спрямовані на подальший розвиток наукових положень і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Олена БОРИСЛАВСЬКА, доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри конституційного права Львівського національного університету імені Івана Франка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

Дисертаційна робота, маючи цілісний і завершений характер, водночас відкриває простір для подальших наукових пошуків.

1. Автор дисертаційного дослідження обґрунтовує інструментальний характер категорії безпеки, заперечуючи її самостійний статус як суб'єктивного права. Водночас така позиція потребує додаткового теоретичного уточнення з огляду на практику Європейського суду з прав людини, де безпековий компонент дедалі частіше розглядається як невід'ємна складова змісту основоположних прав людини. Дискусійним залишається питання, чи не набуває право на безпечне освітнє середовище ознак самостійного елементу конституційного права на освіту, що потребує більш чіткого концептуального розмежування.

2. Здобувач обґрунтовано критикує тенденцію зміщення центру правового регулювання права на освіту на рівень підзаконних актів. Водночас у роботі недостатньо враховано об'єктивну необхідність оперативного нормативного реагування в умовах воєнного стану, що часто обумовлює саме підзаконну форму регулювання. У зв'язку з цим потребує більш збалансованого висвітлення питання допустимих меж делегування регулятивних повноважень органам виконавчої влади.
3. З огляду на масштабність порушеної проблематики, доцільним видається подальше розширення порівняльного виміру дослідження, що дозволило б поглибити розуміння забезпечення права на освіту в умовах збройних конфліктів.
Вище викладені положення мають дискусійний характер і не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

Результати відкритого голосування:
"За" - 5 членів ради,
"Проти" - 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Ольшевському Івану Петровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради Ольга ЛОТЮК

Підпис
Вчений секретар НДУ
КАРАУЛЬНА Н.В.
2026